

Yabancılar Göre Türkçe Öğretiminde Çalışma Kitaplarının Gerekliliği

Melike Erdil¹

DOI 10.5281/zenodo.16527986

Özet

Bu araştırmada, yabancıların Türkçe çalışma kitaplarına bakış açılarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Türkçe dil öğretim setlerinde ders kitaplarının yanı sıra çalışma kitapları da dil öğretimine yardımcı olmaktadır. Bu araştırmada, 'nitel araştırma yöntemi' ve 'görüşme tekniği' kullanılmıştır. Araştırma soruları, 'standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu' kapsamında hazırlanmıştır. Görüşmeye katılan 6 katılımcı başlangıç düzeyinde Türkçe öğrenmektedir. Katılımcılar, 23-45 yaş aralığındadır. Veriler; 1 kod, 5 kategori ve 9 temaya ayrılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçları şunlardır; yabancı öğrencilerin bazıları, Türkçe çalışma kitaplarını gerekli bulurken (%50) bazıları gereksiz bulmaktadır (%50). Yabancı öğrencilerin hepsi çalışma kitaplarının Türkçe öğrenme sürecinde etkili olduğu ve konuları tekrar etmelerine yardımcı olduğu hususunda hem fikirdir (%100). Yabancı öğrencilerden bazıları çalışma kitaplarını kolay (%17), bazıları orta zorlukta (%17) çoğu ise zor olarak (%66) değerlendirmiştir. Yabancı öğrencilerin hepsi çalışma kitaplarını dört temel dil becerisi kapsamında değerlendirdiğinde okuma ve yazma becerilerinin gelişimine yönelik alıştırmaların bulunduğunu ancak dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimine yönelik pratik çalışmaların eksik olduğunu belirtmiştir (%100). Yabancı öğrencilerin çoğu (%83), ders kitabındaki Türkçe kelimelerle, çalışma kitaplarındaki Türkçe kelimelerin benzerlik gösterdiğini ve çalışma kitaplarının, kelime öğretimini desteklediğini belirtmişlerdir. Ancak bir yabancı öğrenci (%17), ders kitabındaki Türkçe kelimelerle, çalışma kitaplarındaki Türkçe kelimelerin benzerlik göstermediğini ve çalışma kitaplarının, kelime öğretimini desteklemediğini ifade etmiştir.

Anahtar Kelimeler: çalışma kitapları, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi, yabancı öğrenciler.

The Necessity of Workbooks in Teaching Turkish to Foreigners

Abstract

This research aims to determine the perspectives of foreigners on Turkish workbooks. In addition to textbooks, workbooks also help in language teaching in Turkish language teaching sets. In this research, 'qualitative research method' and 'interview technique' were used. The research questions were prepared within the scope of a 'standardised open-ended interview form'. The 6 participants who participated in the interview are learning Turkish at the beginner level. The participants were between the ages of 23 and 45. The data were analysed by dividing into 1 code, 5 categories and 9 themes. The results of the study are as follows: Some foreign students find Turkish workbooks necessary (% 50%), while some find them unnecessary. All foreign students agree that workbooks are effective in the process of learning Turkish and help them review topics (%100). Some foreign students rated the workbooks as easy (%17), some as medium difficulty (%17) and most as difficult (%66). When all foreign students evaluated the workbooks within the scope of the four basic language skills, they stated that there were exercises for developing reading and writing skills, but that practical work for developing listening and speaking skills was lacking (100%). Most foreign students (%83) stated that the Turkish words in the textbook were similar to the Turkish words in the workbooks and that the workbooks supported vocabulary learning. However, one foreign student (%17) stated that the Turkish words in the textbook were not similar to the Turkish words in the workbooks and that the workbooks did not support vocabulary learning.

Keywords: workbooks, teaching Turkish as a foreign language, foreign students.

¹ Öğr. Gör. Dr., Gebze Teknik Üniversitesi, merdil@gtu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8146-2183

Giriş

Yabancılar Türkçe öğretimi alanı, son 10 yılda nitelik ve nicelik açısından pek çok akademik araştırmanın yapıldığı gözde alanlardan biri hâline gelmiştir.

“Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme, Değerlendirme” baz alınarak yabancılar Türkçe öğretilmektedir. Başvuru metninin tanımlayıcı şemasında ana yapıyı “Genel Dil Yeterliği” oluşturmaktadır. Genel dil yeterliği kendi içinde dörde ayrılmaktadır. Bunlar; genel yetkinlikler, iletişimsel dil yetkinlikleri, iletişimsel dil etkinlikleri ve iletişimsel dil stratejileridir (CEFR, 2021, s. 36).

Yabancılar Türkçe öğretiminde “Genel Dil Yeterliğini” sağlayabilmek için çeşitli kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kaynakların başında ise dil öğretim setleri gelmektedir. Dil öğretim setlerinde ana kaynak, ders kitaplarıdır. Bu kitaplar, Türkçenin planlı ve programlı öğretiminde başat roledir.

Ders kitapları, eğitimin her kademesinde olduğu gibi yabancılar Türkçe öğretiminde de en çok kullanılan önemli materyallerden biridir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan kitaplarda okuma, yazma, dinleme ve konuşma becerileri ile dil bilgisi öğrenme alanı dikkate alınarak yabancıların bu becerileri geliştirmesi amaçlanmaktadır (Biçer ve Alan, 2017, s. 1130).

Aydın (2010, s. 208), ders kitaplarının öğrencinin derse hazırlanması, okulda formal olarak işlenen bir konuyu kendi algılayma hızına uygun şekilde çalışarak kavraması, içerdığı ödev ve alıştırmalar açısından da çok önemli olduğunu belirtmektedir.

Ders kitapları, yalnızca öğrencilere fayda sağlamamakta aynı zamanda öğretmenlerin de eğitim ve öğretim faaliyetlerini planlı ve programlı olarak icra etmelerine kolaylık sağlamaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının tarihi ise oldukça eskilere dayanmaktadır. 1969 yılında çıkarılan Türkçe ders kitabının baskı yılı dikkate alındığında akademik açıdan yabancılar Türkçe öğretiminin aslında köklü bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir (Erdil, 2018, s. 95).

Yunus Emre Enstitüsü, üniversiteler, Milli Eğitim Bakanlığı, belediyeler ve özel kurumlar tarafından açılan Türkçe kursları aracılığıyla yabancılar Türkçe öğretilmektedir. Üniversitelerde, TÖMER, DİLMER vb. kurumlar bünyesinde yabancılar Türkçe eğitimi verilmektedir. Bu merkezler yabancılar Türkçe öğretirken dil öğretim setlerinden yararlanmaktadır. Erdil, (2018, s. 95) 125 üniversitenin; 116’sında 9 farklı ‘Türkçe Öğretim Setinin’ kullanıldığını, 1 üniversitede, öğretim elemanının kendi ders notları ile Türkçe öğrettiğini ve geri kalan 8 üniversitede ise 8 farklı ‘Türkçe Ders Kitabının’ kullanıldığını tespit etmiştir. Bu sonuç kapsamında yabancılar Türkçe öğreten üniversitelerin, dil öğretim setlerinden yararlandığını söylememiz mümkündür.

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan dil öğretim setlerinden başlıcaları şunlardır; Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, Gazi Yabancı Öğrenciler İçin Türkçe Öğretim Seti, İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti.

Bu araştırmada, “Yeni İstanbul Uluslararası Öğrenciler İçin Türkçe Çalışma Kitabı” seçilmiştir. Bu setin tercih edilmesinin nedeni, “Türkiye’de 70’den fazla üniversite ile çok sayıda resmî ve özel kurs tarafından tercih edilmektedir. Yurt dışında ise Harvard, Michigan gibi pek çok saygın üniversitede ders kitabı olarak seçilmiştir. Bu set ayrıca ABD, Almanya, Arnavutluk, Avustralya, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Fransa, Hollanda, İngiltere, Özbekistan, Rusya, Slovakya, Yunanistan gibi birçok ülkede, üniversitelerde ve dil kurslarında Türkçe öğretim materyali olarak kullanılmaktadır (Bölükbaş ve Yılmaz, 2020, s. 3).”

İlgili literatür taramasında yabancılara Türkçe öğretiminde yararlanılan ders kitaplarına dair araştırmaların (Güneş, 2019; Kemiksik, 2021; Yalap ve Bakal, 2022; Emül Kaya, 2025; Esen, 2025; Küçüktepe, 2025; Özdemir, 2025) yapıldığı tespit edilmiştir. Ancak yabancılara Türkçe öğretiminde yararlanılan çalışma kitaplarına yönelik araştırmalar azınlıktadır. Yabancılara Türkçe çalışma kitabına dair 1 araştırma yapılmıştır. Uğur ve Azizoğlu (2016), İstanbul dil öğretim setlerinin çalışma kitaplarında yer alan sözcük öğretimini belirlemek amacıyla bir araştırma yapmışlardır. Ancak çalışma kitaplarının, yabancılardan bakış açısıyla Türkçe öğretimi üzerindeki etkisini ortaya çıkaran bir araştırmanın daha önce yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu sebepten dolayı araştırmamız önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, başlangıç düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin Türkçe dil öğretim setlerinde yer alan çalışma kitaplarına dair bakış açılarını tespit etmek amaçlanmaktadır. Ders kitapları, 4 temel dil becerisi kapsamında hazırlanmaktadır. Peki, çalışma kitapları da 4 temel dil becerisi dağılımını desteklemekte midir? Bu soruna dikkat çekmek amacıyla bu araştırma yürütölmüştür.

Araştırma Soruları

Araştırmanın problemi kapsamında, “Türkçe dil öğretim setlerinde yer alan çalışma kitapları, Türkçe öğrenim sürecinde etkili midir?” sorusuna yanıt aranılacaktır. Araştırmanın alt soruları şunlardır:

1. Yabancı öğrencilere göre çalışma kitapları gerekli midir?
2. Yabancı öğrencilere göre çalışma kitapları, Türkçe öğrenim süreçlerinde etkili midir?
3. Yabancı öğrencilere göre çalışma kitaplarının zorluk derecesi nedir?
4. Yabancı öğrencilere göre çalışma kitapları, 4 temel dil becerisi dağılımında yeterli midir?
5. Yabancı öğrencilere göre çalışma kitapları, kelime öğretiminde yeterli midir?

Yöntem

Bu araştırmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma, tarama modeli kapsamında hazırlanmıştır. Olgubilim deseni seçilmiştir.

Araştırmanın evrenini, Türkiye’de Yükseköğretim Kurumuna bağlı üniversitelerde dil öğretim setleriyle Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler kapsamaktadır.

Araştırmanın örneklemini, 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılında Gebze Teknik Üniversitesi Sürekli Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde açılan A1-Türkçe kursunda öğrenim gören 6 yabancı uyruklu öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem olarak seçilen ilgili üniversite, 2014 yılına

kadar yüksek teknoloji enstitüsü olduğu için öğrenci sayısı diğer üniversitelere göre azdır. Bu kapsamda Türkçe kursuna kayıt yaptıran yabancı öğrenci sayısı da azdır. Katılımcılar, 2 kız ve 4 erkek öğrencidir. 23-45 yaş aralığındadır ve 5 ülkeden gelmektedir. Türkiye’de yaşam süreleri, 2 ay ve 6 yıl arasında değişiklik göstermektedir.

Araştırmanın örneklem seçiminde, amaca yönelik örnekleme/ amaçlı örnekleme seçilmiştir. Araştırmacı, amaçlı örnekleme evreni temsil etme gücüne sahip bir örneği seçerken örnek birimlerini öznel olarak seçer (Nachimas & Nachimas, 1996). Dünyada 7 kıta bulunmaktadır. Antartika Kıtası, insan yaşamına elverişli olmadığı için 6 kıta baz alınmıştır. Katılımcılar, Asya Kıtası (İran, Irak, Yemen), Afrika Kıtası (Etiyopya) Güney Amerika Kıtası (Kolombiya) olmak üzere 3 kıtadan gelmektedirler.

Araştırmanın verileri, görüşme tekniği türlerinden biri olan standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formu ile elde edilmiştir.

Görüşme tekniği bazı kaynaklarda mülakat olarak da ifade edilmektedir. Bu tasvire göre, mülakat/görüşme iki ya da daha fazla sayıda kişi arasında belirli bir amaç etrafında ve belirli bir düzende gerçekleştirilen söyleşilerdir (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım, 2017). Coşkun, Altunışık ve Yıldırım’ın (2017), beyanına göre görüşme, iki ya da daha fazla sayıda kişiyle gerçekleştirilebilmektedir. İlgili bilimsel referansa dayanarak araştırma yürütülmüştür. Bu kapsamda araştırmamıza katılan altı yabancı öğrenci, görüşmenin gerçekleştirilebilmesi için yeterli ön koşulu sağlamaktadır.

Görüşme soruları, başlangıç düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilere yönelik hazırlanmıştır. Bu kapsamda sağlıklı veriler elde edebilmek amacıyla araştırma soruları, yabancı öğrencilere kendi dillerine çevrilerek sorulmuştur.

Görüşme formunun hazırlanma sürecinde, yabancılara Türkçe öğretimi doktora programından mezun olan 2 uzman görüşüne başvurulmuştur.

Araştırma verileri, yabancı öğrencilerin yanıtları doğrultusunda not alma yöntemi ile kayıt altına alınmıştır.

Araştırmanın geçerliliği, bireylerin görüşlerine doğrudan yer verilerek sağlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 291). Araştırmanın güvenilirliği, zamana bağlı güvenilirlik yöntemiyle belirlenmiştir. Araştırmanın tutarlılığı, katılımcı teyidi ile sağlanmıştır. Araştırma soruları, 2 hafta sonra yabancı katılımcılara tekrar sorulmuştur ve katılımcıların benzer cevaplar verdiği saptanmıştır.

Araştırma verileri, kod, kategori ve tema boyutunda incelenmiştir. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme formuyla elde edilen veriler, içerik analizine tâbi tutulmuştur.

İçerik analizi sonucunda araştırma verileri; “1 kod (Türkçe çalışma kitapları)”, “5 kategori (Türkçe çalışma kitabının gerekliliği, çalışma kitaplarının Türkçe öğrenme sürecine etkisi, kitabın zorluk derecesi, 4 temel dil becerisi kapsamında değerlendirilmesi, kelime öğretimini desteklemesi)” ve “9 temaya” ayrılarak incelenmiştir. Temaların bulunması için önce kodlar bir araya getirilir ve incelenir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 268).

Katılımcıların isimleri gizli tutulmuş ve araştırmaya katılan yabancı kız öğrencilerin görüşleri (K1) erkek öğrencilerin görüşleri ise (E1) şeklinde kodlama yapılarak analiz edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, yabancı öğrencilerin Türkçe çalışma kitabına dair bakış açılarına yer verilecektir. Yabancı öğrencilerle yapılan bireysel görüşmelere dair bulgular Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. Bireysel görüşme bulguları

Görüşler	Katılımcılar	Frekans	Oran
Çalışma Kitaplarının Gerekliliği			
<i>“Bence çalışma kitapları gereklidir.”</i>	E3, K1, K2	3	%50
<i>“Bence çalışma kitapları gereksizdir, öğretmenimizin verdiği ev ödevlerini daha faydalı buluyorum.”</i>	E1, E2, E4	3	%50
Çalışma Kitaplarının Türkçe Öğrenme Sürecine Etkisi			
<i>“Çalışma kitabım, konuları tekrar etmeme yardımcı oldu.”</i>	E1, E2, E3, E4, K1, K2	6	%100
Çalışma Kitaplarının Zorluk Derecesi			
<i>“Bence çalışma kitabımız kolay. Uygulamaları yaparken zorluk yaşamıyorum.”</i>	K1	1	%17
<i>“Bence çalışma kitabımız orta zorlukta.”</i>	E2	1	%17
<i>“Bence çalışma kitabımız zor. Alıştırmaları yaparken zorluk yaşıyorum.”</i>	E1, E3, E4, K2	4	%66
Çalışma Kitaplarında Dört Temel Dil Becerisinin Dağılımı			
<i>“Çalışma kitabımı dört temel dil becerisi kapsamında değerlendirdiğimde iki beceride yeterli buluyorum. Çalışma kitabım yalnızca okuma ve yazma becerilerimin gelişimine katkı sağlıyor. Ancak dinleme ve konuşma metinlerine dair pratik çalışmalar eksik.”</i>	E1, E2, E3, E4, K1, K2	6	%100
Çalışma Kitaplarının Kelime Öğretimine Katkısı			
<i>“Ders kitabımızdaki Türkçe kelimelerle çalışma kitabımızdaki Türkçe kelimeler benzerlik gösteriyor. Çalışma kitabımız, kelime öğretimini destekliyor.”</i>	E1, E2, E4, K1, K2	5	%83
<i>“Ders kitabımızdaki Türkçe kelimelerle çalışma kitabımızdaki Türkçe kelimeler benzerlik göstermiyor. Çalışma kitabımız, kelime öğretimini desteklemiyor.”</i>	E3	1	%17

Tablo 1’e göre bazı yabancı öğrenciler, Türkçe çalışma kitaplarını gerekli bulurken (%50) bazı yabancı öğrenciler ise çalışma kitaplarını gereksiz olarak değerlendirmektedir ve öğretmenleri tarafından verilen ev ödevlerini daha faydalı bulmaktadır (%50). Bu bulguya göre Türkçe dil öğretim setlerinde yer alan çalışma kitaplarının gerekliliğine dair yabancı öğrencilerin görüş ayrılığına sahip olduğunu söylememiz mümkündür.

Araştırmaya katılan yabancı öğrenciler, *“Çalışma kitabım, konuları tekrar etmeme yardımcı oldu (%100).”* şeklinde görüşlerini beyan etmişlerdir. Yabancı öğrencilerin hepsi, çalışma kitaplarının Türkçe öğrenme sürecinde etkili olduğu ve konuları tekrar etmelerine yardımcı

olduğu hususunda hem fikirdir. Bu bulgu kapsamında çalışma kitaplarının, yabancı öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecinde etkili olduğunu belirtebiliriz.

Bazı yabancı öğrenciler, çalışma kitaplarının kolay olduğunu (%17) belirtirken bazı yabancı öğrenciler çalışma kitaplarının orta zorlukta olduğunu (%17) belirtmiştir. Ancak yabancı öğrencilerin çoğu çalışma kitaplarının zor olduğunu (%66) ve alıştırmaları yaparken de zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulguya göre katılımcılarının çoğunun, çalışma kitaplarını zor bulduğunu söylememiz mümkündür.

Yabancı öğrenciler, *“Çalışma kitabımı dört temel dil becerisi kapsamında değerlendirdiğimde iki beceride yeterli buluyorum. Çalışma kitabım yalnızca okuma ve yazma becerilerimin gelişimine katkı sağlıyor. Ancak dinleme ve konuşma metinlerine dair pratik çalışmalar eksik (%100).”* şeklinde görüşlerini beyan etmişlerdir. Yabancı öğrencilerin hepsi çalışma kitaplarında dinleme ve konuşma becerilerine yönelik uygulama olmadığını belirtmiştir. Bu bulgu oldukça önemlidir çünkü bu bulguya göre çalışma kitapları, dört temel dil becerisinin edinimi desteklememekte yalnızca okuma ve yazma becerilerinin edinimi desteklemektedir. Çalışma kitabının, dinleme ve konuşma becerilerinin edinimine yönelik eksiklikleri bulunmaktadır.

Yabancı öğrencilerin çoğu (%83), ders kitabındaki Türkçe kelimelerle, çalışma kitaplarındaki Türkçe kelimelerin benzerlik gösterdiğini ve çalışma kitaplarının, kelime öğretimini desteklediğini belirtmişlerdir. Ancak bir yabancı öğrenci (%17), ders kitabındaki Türkçe kelimelerle, çalışma kitaplarındaki Türkçe kelimelerin benzerlik göstermediğini ve çalışma kitaplarının, kelime öğretimini desteklemediğini belirtmiştir. Bu bulguya göre çalışma kitaplarının, ders kitaplarındaki kelime öğretimini baz alarak hazırlandığını söylememiz mümkündür.

Elde edilen bulgular doğrultusunda Yeni İstanbul Türkçe Ders Kitaplarında dört temel dil becerisinin edinimi desteklenirken çalışma kitaplarında dört temel dil becerisinin dağılımında eksiklik olduğu saptanmıştır. Çalışma kitaplarında dinleme ve konuşma becerilerine yönelik alıştırmalara yer verilmediği bulgusuna ulaşılmıştır. Bu araştırma bulguları yalnızca çalışma kitabına yönelik verileri içermektedir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, başlangıç düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin, çalışma kitaplarına dair bakış açılarını ve bu kitapların Türkçe öğrenim süreçlerine etkisini tespit etmek amaçlanmıştır.

Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metninin vermek istediği yönetsel mesaj şudur: Dil öğrenimi, öğrenenlerin gerçek hayatlarında hareket edebilmelerini, kendilerini ifade edebilmelerini ve farklı nitelikteki görevleri yerine getirebilmelerini hedeflemelidir. Bu nedenle beceri sürekliliğine bağlı olarak (A1-C2 arası seviyeler), değerlendirme için önerilen ölçüt gerçek hayatın içindeki iletişim becerisi üzerinedir (CEFR, 2021, s. 33). Bu kapsamda yabancı öğrencilerin Türkçe iletişim becerilerinin gelişimi esastır. Planlı, programlı, etkili ve verimli bir Türkçe öğretimi, yabancı öğrencilerin iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlar. Bu eğitimlerde dil öğretim setleri de önemli rol oynamaktadır.

Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılacak kitapların genel olarak hangi özelliklere sahip olması gerektiği ile ilgili olarak diğer bir çalışmada şu ifadeler yer verilmiştir: Öğrencilerin istenilen dil becerilerini edinmelerinde ders kitaplarının kolay ulaşılabilir olması, tüm öğrenciler tarafından yaygın bir şekilde kullanılması, tema ve konulara uygun metinlerden oluşması, öğrenci seviyesine uygunluğu, görsel özelliği, öğrenci çalışma kitabıyla uyumu ve ölçme-değerlendirme bölümleriyle önemi daha da artmaktadır. İçerdikleri bilgi ve görsellerle öğrenenlerin ilgisini çekmede ve öğretilecek konulara yöneltmede, bilgiye bizzat öğrencilerin ulaşmalarına ortam hazırlama ve yönlendirmeleriyle öğretimi bireyselleştirme gibi önemli işlevleri vardır (Göçer, 2007, s. 32).

Türkçe öğretim setlerinde ana kaynak ders kitaplarıken çalışma kitapları, yardımcı kaynak rolündedir. Türkçe öğretim setlerinde ders kitaplarına dair araştırmalar mevcuttur ancak çalışma kitaplarına yönelik araştırmalar azınlıktadır.

Uğur ve Azizoğlu (2016, ss. 160-161) İstanbul yabancılar için Türkçe çalışma kitabının A1 ve A2 düzeylerini sözcük öğretimi açısından incelemişlerdir. Çalışma kitabının, A1 düzeyinde 117 etkinliğe ve 28'i bağımsız sözcük öğretimi etkinliklerine yer verdiğini tespit etmişlerdir. Ayrıca çalışma kitabını oransal açıdan incelediklerinde en fazla yer verilen etkinliklerin sırasıyla görsellerden yararlanma ve boşluk doldurma etkinlikleri olduğunu belirlemişlerdir.

Bu araştırmada ise Türkçe çalışma kitaplarının, Türkçe öğrenim süreci üzerindeki etkisini tespit etmek amaçlanmıştır. Bu araştırma ile yabancılar Türkçe öğretim setlerindeki çalışma kitaplarının önemi vurgulanmıştır ancak bu kaynakların, Türkçe öğretim sürecinin yalnızca bir parçasını oluşturduğu unutulmamalıdır.

Coşkun ve Taş'ın da (2008, s. 61) belirttiği gibi ders kitaplarının eğitimde tek kaynak olarak kullanılması doğru değildir. Ders kitapları, diğer kitapların okunması için aracılık yaptığı ölçüde yararını artırır.

Başlangıç düzeyinde Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin, çalışma kitaplarına dair bakış açılarını ortaya çıkarmak ve bu kitapların Türkçe öğrenim süreci üzerindeki etkisini tespit edebilmek amacıyla bulgular toplanmıştır ve bu bulgular ışığında elde edilen sonuçlar aşağıda yer almaktadır:

1. Yabancı öğrencilerin bazıları, Türkçe çalışma kitaplarını gerekli bulurken (%50) bazıları gereksiz bulmaktadır (%50).
2. Yabancı öğrencilerin hepsi çalışma kitaplarının Türkçe öğrenme sürecinde etkili olduğu ve konuları tekrar etmelerine yardımcı olduğu hususunda hem fikirdir (%100).
3. Yabancı öğrencilerden bazıları çalışma kitaplarını kolay (%17), bazıları orta zorlukta (%17) çoğu ise zor olarak (%66) değerlendirmiştir.
4. Yabancı öğrencilerin hepsi çalışma kitaplarını dört temel dil becerisi kapsamında değerlendirdiğinde okuma ve yazma becerilerinin gelişimine yönelik alıştırmaların

bulunduğunu ancak dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimine yönelik pratik çalışmaların eksik olduğunu belirtmiştir (%100).

5. Yabancı öğrencilerin çoğu (%83), ders kitabındaki Türkçe kelimelerle, çalışma kitaplarındaki Türkçe kelimelerin benzerlik gösterdiğini ve çalışma kitaplarının, kelime öğretimini desteklediğini belirtmişlerdir. Ancak bir yabancı öğrenci (%17), ders kitabındaki Türkçe kelimelerle, çalışma kitaplarındaki Türkçe kelimelerin benzerlik göstermediğini ve çalışma kitaplarının, kelime öğretimini desteklemediğini belirtmiştir.

Ders kitapları, dört temel dil becerisinin gelişimi esas alınarak hazırlanmaktadır. Çalışma kitapları ise genellikle ders kitaplarından sonra gelmektedir ve konuların tekrar edilmesi amacıyla ev ödevi olarak verilen yardımcı kaynak görevini üstlenmektedir.

Bu araştırmanın sonucunda, Türkçe dil öğretim setlerindeki ders kitaplarının CEFR baz alınarak dört temel dil becerisinin gelişimini destekleyerek hazırlandığı ancak aynı beceri dağılımının çalışma kitaplarına yansımadığı tespit edilmiştir. Çalışma kitaplarında okuma metinleri ve yazma bölümleri yer almaktadır. Bu bölümler, öğrencilerin okuma ve yazma becerilerinin gelişimine yardımcı olmaktadır. Ancak çalışma kitaplarının, dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimine yönelik etkinliklere de yer vermesi gerekmektedir.

Bu kapsamda hazırlanması planlanan yeni Türkçe dil öğretim setlerinin çalışma kitaplarına ya da revize edilmesi planlanan güncel Türkçe öğretim setlerinin çalışma kitaplarına dinleme ve konuşma becerilerinin gelişimine yer veren etkinlikler eklenmelidir.

Gelecek araştırmalar için Ankara, Gazi, İzmir ve Yunus Emre Enstitüsü'nün dil öğretim setleriyle Türkçe öğrenen yabancı öğrencilerin, çalışma kitaplarına dair bakış açılarının tespit edildiği araştırmalara yer verilebilir. İlgili saha araştırmaları, Türkçe çalışma kitaplarının revize edilmesine yardımcı olacaktır. Ders kitaplarında olduğu gibi çalışma kitaplarında da dört temel dil becerisinin gelişimine yer veren etkinlikler, Türkçenin etkili ve verimli öğretimine yardımcı olacaktır.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik kurul izni, Gebze Teknik Üniversitesi Rektörlüğü İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan, E-43633178-199-191672 sayılı yazı ile 10.03.2025 tarihinde alınmıştır. Bilgilendirilmiş Onam Formu kapsamında, yabancı katılımcılar hem Türkçe hem de kendi ana dillerinde yazdıkları ıslak imzalı dilekçeleriyle araştırmaya gönüllü olarak katılmak istediklerini beyan etmişlerdir.

Referans

- Aydın, A. (2010). Kimya I ders kitabının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 207–224.
- Biçer, N., & Alan, Y. (2017). Yabancılar Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit 3 ve İstanbul C1+ ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(3), 1130–1139. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.328486>
- Bölükbaş, F., & Yılmaz, M. Y. (Eds.). (2020). *Yeni İstanbul: Uluslararası öğrenciler için Türkçe ders kitabı*. Kültür Sanat Basımevi.
- Büyükoztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Council of Europe. (2021). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume*. Council of Europe Publishing. <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
- Coşkun, E., & Taş, S. (2008). Ders kitaplarına metin seçimi açısından Türkçe öğretim programlarının değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(10), 159–174.
- Coşkun, R., Altunışık, R., & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya Yayıncılık.
- Emül Kaya, A. (2025). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretim ders kitaplarında yer alan kalıp ifadelerin Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi dil kullanım alanlarına göre incelenmesi* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Erdil, M. (2018). Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kuruluna bağlı 209 üniversitede yabancılar Türkçe öğretimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 93–112. <https://doi.org/10.17719/jisr.2018.2764>
- Esen, E. (2025). *Yabancılar için Türkçe öğretimi ders kitaplarının kültürel unsurlar açısından karşılaştırılması: Gazi Tömer A1 – Yedi İklim A1 – Anahtar A1 örneği* (Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Göçer, A. (2007). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının ölçme ve değerlendirme açısından incelenmesi. *Dil Dergisi*, 137, 30–46.
- Güneş, K. (2019). *Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitapları ile yabancı dil olarak İngilizce öğretimi ders kitaplarının tema ve tema içeriğindeki sözcükler açısından karşılaştırılması* (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Kemiksiz, Ö. (2021). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitapları üzerine yapılan araştırmaların eğilimleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 34–56. <https://doi.org/10.35675/befdergi.832492>

- Küçüktepe, G. (2025). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretim ders kitaplarında yer alan kalıp ifadelerin Diller için Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi dil kullanım alanlarına göre incelenmesi* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Nachmias, C. F., & Nachmias, D. (1996). *Research methods in the social sciences* (5th ed.). St. Martin's Press.
- Özdemir, V. (2025). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında yer alan popüler kültür unsurları üzerine bir inceleme* (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Uğur, F., & Azizoğlu, N. E. (2016). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarının sözcük öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(1), 151–166.
- Yalap, H., & Bakal, R. E. (2022). Yabancılarla Türkçe öğretimi ders kitapları incelemesi odaklı lisansüstü çalışmalar üzerine bir değerlendirme. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(3), 2305–2350. <https://doi.org/10.17152/gefad.1172464>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.